

Aralık 2018

Döviz Cinsinden veya Döviz Endeksli Sözleşmelere İlişkin Kısıtlamalar

12 Eylül 2018 tarihli 85 Numaralı “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar” (“Karar” veya “32 sayılı Karar”) uyarınca Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedelini döviz cinsinden veya döviz endeksli olarak belirlenmesi yasaklanmış; ilgili yasağın kapsamı ve istisnalarının belirlenmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın düzenlediği “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/51)” (“İlk Tebliğ”) 6 Ekim 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlk Tebliğ ile getirilen istisnalar, münferiden sözleşmenin taraflarından birine değil, sözleşmelere konu işleme uygulanacak şekilde düzenlenmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ayrıca “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)’de 6/10/2018 Tarihinde Yapılan Değişiklik ile ilgili olarak Sıkça Sorulan Sorular” duyurusu 16 Ekim 2018 yayımlanmış, ancak bu duyuru sonrasında Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın internet sitesinden kaldırılmıştır.

16 Kasım 2018 tarih ve 30597 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğde (Tebliğ No: 2008-32/34) Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/52)” (“**Yeni Tebliğ**”) ile İlk Tebliğ tadil edilmiş ve daha önce belirlenen istisnaların kapsamında muhtelif değişiklikler yapılmıştır.

Karar ve Tebliğler ile getirilen kısıtlamalara aykırı hareket etmenin yaptırımını 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. Maddesinde belirlenmiş olup, buna göre Karar ve Tebliğleri ihlal edenler yaklaşık 6.300 TL ile 55.000 TL arasında idarî para cezası ile cezalandırılabilir. İhlalin tekrürü halinde verilecek cezalar iki kat olarak hükmedilir.

Getirilen kısıtlamalar ve istisnalarını incelemeden önce, Tebliğlerde yer alan bazı genel düzenlemeleri belirtmek isteriz:

1. Tebliğler'in dövize endeksli sözleşmelere ilişkin getirdiği kısıtlamalar kıymetli madenlere ve/veya emtiaya endekslenen ve/veya dolaylı olarak dövize endekslenen sözleşmeler için de geçerlidir (İlk Tebliğ Madde 8/19). Örnek olarak eğer Türkiye'de yerleşik kişiler arasında yapılacak bir iş yeri veya konut kirası sözleşmesinin kira bedelini döviz cinsinden veya dövize endeksli belirlemek mümkün olmadığı için, aynı şekilde kira bedelini altın veya petrol fiyatına endekslemek de mümkün olmayacaktır.

2. Karar ve İlk Tebliğ ile getirilen kısıtlamalar genel olarak Türkiye'de yerleşik kişiler (Türkiye'de ikamet eden gerçek kişiler ve Türkiye'de kurulu şirketler) için geçerlidir. Karar uyarınca, "Türkiye'de yerleşik kişiler", yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dahil, Türkiye'de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişileri ifade etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışındaki; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, işlettiği veya yönettiği fonlar, yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin bulunduğu şirketler ile doğrudan ya da dolaylı olarak sahipliklerinde bulunan şirketler, Türkiye'de yerleşik olarak değerlendirilir (İlk Tebliğ Madde 8/20). Örnek olarak Türkiye'de yerleşik olan bir şirket veya gerçek kişinin Almanya'da %51 hisseyle iştirak ettiği bir şirketin Türkiye'de yerleşik kişilerle akdedeceği sözleşmeler, Karar ve İlk Tebliğ kapsamında Türkiye'de yerleşik kişilerin taraf olduğu sözleşmelere getirilen kısıtlamalara tabi

olacaktır. Ancak bu konuda Yeni Tebliğ ile değişiklik yapılarak bu hükmün, sözleşmenin yurt dışında ifa edilmesi halinde uygulanmayacağı belirtilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/23). Dolayısıyla Türkiye’de yerleşik olan bir gerçek kişinin Almanya’da %51 hisseyle iştirak ettiği bir şirketin Türkiye’de yapacağı sözleşmenin, Türkiye’de ifa edilmesi halinde kısıtlamalara tabi olacak, Türkiye dışında ifa edilmesi halinde Yeni Tebliğ uyarınca istisnaya tabi olacaktır.

3. İlk Tebliğ altında belirli sözleşme türleri için getirilen istisnaların, İlk Tebliğ’in yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş sözleşmelere de uygulanacağı (İlk Tebliğ Madde 8/21) hükmüne bağlanmıştır.

4. İlk Tebliğ hükümleri uyarınca, belirli bir sözleşme türünün bedeli ve o sözleşmeden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün değilse, söz konusu sözleşme kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda (senet, vs.) yer alan bedellerin de aynı şekilde döviz cinsinden veya dövize endeksli belirlenmesi mümkün değildi (İlk Tebliğ Madde 8/18). Ancak Yeni Tebliğ ile bu hükmün, Kararın Geçici 8. Maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş (13.09.2018 öncesinde) ve dolaşıma girmiş bulunan kıymetli evraklar için uygulanmayacağı belirtilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/21).

5. İlk Tebliğ’de yer alan ve istisna tanınan tarafların mutabakatıyla yeni yapılacak sözleşmelerin Türk parası cinsinden yapılmasını veya mevcut döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşmelerde yer alan bedellerin, İlk Tebliğ hükümleri uyarınca Türk parası olarak yeniden kararlaştırılmasını talep etmesi durumunda sözleşmelerde yer alan bedellerin Türk parası cinsinden kararlaştırılacağına ilişkin hüküm kaldırılmıştır (İlk Tebliğ m. 8/25). Dolayısıyla bir sözleşme İlk Tebliğ’e göre istisna kapsamında ise, taraflardan birisinin bu istisnaya rağmen sözleşmenin TL cinsinden yapılmasını talep etme yetkisi olup olmadığı tartışması ortadan kalkmıştır.

I. Satış Sözleşmeleri: Gayrimenkul Satış, Menkul Satış ve Yazılım Satış Sözleşmeleri

A. Gayrimenkul satışları

İlk Tebliğ'de yapılan düzenlemelerle serbest bölgelerde yer alan gayrimenkuller de yasak kapsamındayken, Yeni Tebliğ ile yasağın sınırı yurt içinde yer alan gayrimenkuller olarak belirlenmiş ve serbest bölgelerde yer alan gayrimenkuller istisna kapsamına alınmıştır (Yeni Tebliğ m. 8/1). Bu durumda Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, konusu yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dahil gayrimenkul satış sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endekli olarak kararlaştıramazlar (İlk Tebliğ Madde 8/1).

Ayrıca ilgili sözleşmelere kişi açısından ek istisnalar getirilmiş (Yeni Tebliğ m. 8/3), ve aşağıdaki kişilerin gayrimenkulün alıcısı olarak taraf oldukları sözleşmeler yasak kapsamından çıkarılmıştır:

- Türkiye'de yerleşik olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti ile vatandaşlık bağı olmayan kişiler, ve
- Yeni Tebliğ'in 19. Maddesinde belirtilen dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de bulunan şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketler.

B. Menkul satışları genel olarak yasak kapsamında değildir, ancak taşıt satış sözleşmeleri yasak kapsamındadır

İlk Tebliğ uyarınca Türkiye'de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, iş makineleri dâhil taşıt satış sözleşmeleri dışında kalan menkul satış sözleşmelerinde, sözleşme bedelini ve bu

sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkünken (İlk Tebliğ Madde 8/6); Yeni Tebliğ ile iş makinelerinin satışına dair sözleşmelere istisna getirilmiştir (Yeni Tebliğ Madde 8/9). Ayrıca Yeni Tebliğ ile Kararın Geçici 8. Maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten, yani 13.09.2018 tarihinden önceki tarihte akdedilmiş olan yolcu taşıma amaçlı ticari taşıt satış sözleşmeleri, anılan geçici madde hükmünden istisna edilmiştir. Dolayısıyla, bu sözleşmelerdeki bedellerin Türk Lirası cinsinden yeniden belirlenme yükümlülüğü bulunmamaktadır (Yeni Tebliğ m. 8/25).

Bu açıklamalar ışığında taşıtlar dışında iş makineleri dahil genel olarak her türlü menkul satış döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak yapılabilecektir. Bu kapsamda, anonim şirket ve limited şirket hisselerinin satışı döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenebilecektir.

C. Yurt dışında üretilen yazılım programlarının satışı yasak kapsamında değildir

Türkiye’de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen yazılımlara ilişkin satış sözleşmelerinde, sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/8). Getirilen istisna kapsamında önemli olan kıstas, satışa konu olan yazılımın yurt dışında üretilmiş olmasıdır. Yeni Tebliğ ile bu konuda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

II. Kira Sözleşmeleri: Gayrimenkul Kira, Menkul Kira, Gemi Kira ve Finansal Kira Sözleşmeleri

A. Gayrimenkul kira sözleşmeleri yasak kapsamındadır

İlk Tebliğ uyarınca Türkiye’de yerleşik kişiler, kendi aralarında akdedecekleri, konut ve çatılı iş yeri

dahil gayrimenkul kiralama sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar (İlk Tebliğ Madde 8/2). Getirilen sınırlama sadece Türkiye’de yerleşik taraflar için geçerli olduğu için (kriter Türkiye’de yerleşik olup olmamaktır, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup olmamak kriter değildir), Türkiye’de yerleşik olmayan bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya yabancı kişi, **i)** Türkiye’de maliki olduğu bir konut ve/veya iş yerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kiraya verebilecektir veya **ii)** başkasına ait herhangi bir gayrimenkülü döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kiralayabilecektir. Ancak Türkiye’de ikamet eden gerçek kişiler (Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya yabancı olmalarına bakılmaksızın) **i)** Türkiye’de maliki oldukları konut ve/veya iş yerlerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kiraya veremeyeceklerdir veya **ii)** başkasına ait herhangi bir gayrimenkülü döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kiralayamayacaklardı.

Ancak Yeni Tebliğ’de yapılan düzenlemelerle;

1. Serbest bölgelerde yer alan gayrimenkuller yasak kapsamından çıkartılmış ve yasağın sınırı yurt içinde yer alan gayrimenkuller olarak belirlenmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/2).
2. Kira Sözleşmelerine kişi açısından ek istisnalar getirilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/3). Şöyle ki; aşağıdaki kişilerin kiracı olarak taraf oldukları sözleşmeler yasak kapsamı dışına çıkartılmıştır:

- Türkiye’de yerleşik olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti ile vatandaşlık bağı olmayan kişiler, ve
- Yeni Tebliğ’in 19. Maddesi kapsamında sayılmış dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketler.

3. Ayrıca, Kùltür ve Turizm Bakanlığından belgeli konaklama tesislerinin işletilmesi amacıyla yapılan kiralama sùzleřmeleri (Yeni Tebliğ m. 8/4) ile gùmrüksüz satış mağazalarının kiralanması amacıyla yapılan kiralama sùzleřmeleri (Yeni Tebliğ m. 8/5) yasak kapsamı dışına taşınmıştır.

4. Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu d÷viz cinsinden veya d÷vize endekli ihaleler, sùzleřmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında olmak kaydıyla, gerçekteştirilecek olan projeler dâhilinde; yükleniciler veya görevli şirketlerin ve bunların sùzleřme imzaladığı tarafların üçüncü kişilerle akdedeceği veya bahsi geçen projeler çerçevesinde akdedilecek gayrimenkul kiralama sùzleřmeleri için istisna getirilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/16).

5. Gayrimenkul kiralama sùzleřmeleri kapsamında verilen depozitolar ve sùzleřmelerin ifası kapsamında dolaşıma girmiş kıymetli evraklar d÷viz cinsinden veya d÷vize endekli olarak işlem görmeye devam edebilecektir (Yeni Tebliğ m. 8/28-3).

6. Kararın Geçici 8. Maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten (13.09.2018) önceki bir tarihte akdedilmiş olan gayrimenkul finansal kiralama sùzleřmelerinin anılan geçici madde hükmünden istisna olduğuna dair düzenleme getirilmiştir. Dolayısıyla, bu sùzleřmelerdeki bedellerin Türk Lirası cinsinden yeniden belirlenme yükümlülüğu bulunmamaktadır (Yeni Tebliğ m. 8/26).

B. Menkul kiralama sùzleřmeleri yasak kapsamında değildir, ancak taşıt kiralama sùzleřmeleri yasak kapsamındadır

İlk Tebliğ uyarınca Türkiye’de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, iş makineleri dâhil taşıt kiralama sùzleřmeleri dışında kalan, menkul kiralama sùzleřmelerinde sùzleřme bedelini ve bu sùzleřmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini d÷viz cinsinden veya d÷vize endekli olarak kararlaştırmaları mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/7). Ancak Yeni Tebliğ ile iş makineleri

hakkında istisna getirilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/10). Dolayısıyla iş makinelerinin kiralanmasına ilişkin bedellerin ve taşıt dışındaki menkullerin kira bedellerinin Türk Lirası cinsinden yeniden belirlenme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ayrıca Yeni Tebliğ ile Kararın Geçici 8. Maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten (13.09.2018) önceki bir tarihte akdedilmiş olan menkul finansal kiralama sözleşmelerinin anılan geçici madde hükmünden istisna olduğuna dair düzenleme getirilmiştir. Dolayısıyla, bu sözleşmelerdeki bedellerin Türk Lirası cinsinden yeniden belirlenme yükümlülüğü bulunmamaktadır (Yeni Tebliğ m. 8/26).

Bu noktada ayrıca belirtmek isteriz ki, İlk Tebliğ'in yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan taşıt kiralama sözleşmeleri yasak kapsamı dışında tutulmuştur (İlk Tebliğ Madde 8/22). Dolayısıyla bu sözleşmelerin süresi bitinceye kadar, kira bedelleri döviz cinsinden ödenmeye devam edilecektir.

C. Gemilerin finansal kiralanması yasak kapsamında değildir

4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda tanımlanan gemilere ilişkin finansal kiralama (leasing) sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/9).

D. 32 sayılı Karar'ın 17 ve 17/A maddeleri kapsamında yer alan finansal kiralama sözleşmeleri yasak kapsamında değildir

Karar'ın 17 ve 17/A maddeleri kapsamında yapılacak olan finansal kiralama (leasing) sözleşmelerine ilişkin bedeller döviz cinsinden kararlaştırılması mümkündür.

III. İş Sözleşmeleri

A. Yurt dışında ifa edilecekler dışında kalan iş sözleşmeleri yasak kapsamındadır

İlk Tebliğ uyarınca, Türkiye’de yerleşik kişiler, yurt dışında ifa edilecekler dışında kalan iş sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar (İlk Tebliğ Madde 8/3). Söz konusu düzenleme sonucunda Türkiye’de yerleşik işveren ve işçiler arasında yapılan iş sözleşmeleri altındaki bedeller kural olarak döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenemeyecektir. Bu kuralın istisnalarını aşağıdaki şekildedir:

1. İşçinin yurtdışında çalışacağı iş sözleşmeleri yasak kapsamında değildir. İşçinin yurt dışında çalışacağı durumlarda (örneğin işverenin yurtdışında bir şantiyesinde çalışması halinde), iş sözleşmesi döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenebilecektir (İlk Tebliğ Madde 8/3).

2. Türk vatandaşı olmayan gerçek kişilerin taraf olacağı iş sözleşmeleri yasak kapsamında değildir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan Türkiye’de yerleşik kişilerin akdedecekleri iş sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/11). Bu durumda Türkiye’de ikamet eden yabancı personel (çifte vatandaşlık kapsamında aynı zamanda Türk vatandaşı değilse) ile akdedilecek iş sözleşmeleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenebilecektir.

3. İlk Tebliğ uyarınca yabancı şirketlerin Türkiye’de bulunan şube, temsilcilik veya doğrudan/dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahibi oldukları şirketlerin akdedecekleri iş sözleşmeleri yasak kapsamında olmamasına karar verilmişti (İlk Tebliğ Madde 8/16). Yeni Tebliğ ile bu

husus biraz daha genişletilerek yabancı şirketlerin Türkiye’de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin ve ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgelerdeki şirketlerin serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında işveren olarak taraf olduğu iş sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün (Yeni Tebliğ 8/19) olacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıdaki hususlara ilave olarak Yeni Tebliğ ayrıca gemi adamlarının taraf oldukları iş sözleşmeleri için istisna getirmiştir (Yeni Tebliğ 8/6).

IV. Hizmet Sözleşmeleri

A. Genel kural olarak hizmet sözleşmeleri (danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dahil) yasak kapsamındadır, ancak belli istisnalar vardır

İlk Tebliğ ile getirilen istisnalar uyarınca, Türkiye’de yerleşik kişiler; kendi aralarında akdedecekleri, ve **a)** Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişilerin taraf oldukları hizmet sözleşmeleri **b)** İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri **c)** Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışında gerçekleştirecekleri faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri ve **ç)** Türkiye’de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye’de başlayıp yurt dışında sonlanan ve yurt dışında başlayıp Türkiye’de sonlanan elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri dışında kalan danışmanlık ve aracılık dahil hizmet sözleşmelerinde, sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar (İlk Tebliğ Madde 8/4).

Yeni Tebliğ ile Türkiye’de başlayıp yurtdışında sonlanan, yurtdışında başlayıp Türkiye’de sonlanan, yurtdışında başlayıp yurtdışında sonlanan hizmet sözleşmeleri yasak kapsamı dışında tutulmuş ve böylece İlk Tebliğ’de sadece bu özelliklere sahip elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmelerine tanınan istisna genişletilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/7-ç). Hizmet sözleşmesinin sonlandığı yer ibaresi ile tam olarak neyin ifade edildiği çok net anlaşılmamakla birlikte, bu ibare tarafımızca, “hizmet sözleşmesi kapsamındaki işlerin veya görevin ifa edildiği yer” şeklinde yorumlanmaktadır.

Yeni Tebliğ ile getirilen bir istisna da taşımacılık faaliyetlerine ilişkin hizmet sözleşmelerinde, akaryakıt fiyatlarına endekslene yapılmasının mümkün kılınmasıdır. Zira kural olarak halen uluslararası piyasalarda fiyatı döviz cinsinden belirlenen kıymetli madenlere ve/veya emtiaya endekslenen ve/veya dolaylı olarak dövize endekli sözleşmeler Karar ve Tebliğler kapsamındaki yasaklar açısından dövize endekslenmiş kabul edilmektedir (Yeni Tebliğ m. 8/22).

B. Donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmeleri yasak kapsamında değildir

Türkiye’de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endekli olarak kararlaştırmaları mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/8).Yeni Tebliğ ile bu istisnanın kapsamı daraltılmış ve yalnızca yurt dışında üretilen donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmeleri yasak kapsamı dışında tutulmuştur (Yeni Tebliğ m. 8/11).

C. Yabancı ve çoğunluk yabancı sermayeli şirketler yasak kapsamında değildir

İlk Tebliğ uyarınca yabancı şirketlerin Türkiye’de bulunan şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu veya

doğrudan/dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahibi oldukları şirketlerin akdedecekleri hizmet sözleşmeleri yasak kapsamında değildi (İlk Tebliğ Madde 8/16).Yeni Tebliğ'de yabancı şirketlerin Türkiye'de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin ve ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgelerdeki şirketlerin serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında hizmet alan olarak taraf olduğu hizmet sözleşmelerine ilişkin istisna yeniden düzenlenmiş (Yeni Tebliğ m. 8/19) ve açıklık getirilmiştir.

V. Eser Sözleşmeleri

D. İlk Tebliğ ile gemilerin inşası, tamiri, bakımı dışında kalan eser sözleşmeleri yasak kapsamına alınmıştır

Türkiye'de yerleşik kişiler; kendi aralarında akdedecekleri, 16/12/1999 tarihli ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda tanımlanan gemilerin inşası, tamiri, bakımı dışında kalan eser sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar (İlk Tebliğ Madde 8/5). Getirilen kısıtlama sonucunda Türk şirketlerinin kendi aralarında (veya Türkiye'de ikamet eden kişilerle) yapacakları inşaat ve yapım sözleşmelerinin bedelleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenemeyeceği düzenlenmişti.

Yeni Tebliğ ile birlikte eser sözleşmelerine ilişkin istisna yeniden belirlenmiş ve döviz cinsinden maliyet içeren bütün eser sözleşmeleri için istisna getirilmiştir (Yeni Tebliğ m. 8/8). Bu hükümde ilgili eser sözleşmesindeki döviz maliyetli unsurlar ile TL maliyetli unsurlar arasında herhangi bir ayırım

yapılmadığından, içinde döviz maliyeti barındıran bir eser sözleşmesinin, döviz cinsinden düzenlenebileceği kanaatindeyiz.

VI. Diğer Sözleşmeler

A. Yolcu, yük veya posta taşıma faaliyetinde bulunan ticari havayolu şirketleri, havacılık sektöründe teknik bakım hizmeti veren şirketler ve sivil havacılık mevzuatı kapsamında havalimanlarında yer hizmetleri veren şirketler (gayrimenkul satış ve kirası ve iş sözleşmeleri haricinde) yasak kapsamında değildir

Türkiye’de yerleşik yolcu, yük veya posta taşıma faaliyetinde bulunan ticari havayolu işletmeleri; hava taşıma araçlarına, motorlarına ve bunların aksam ve parçalarına yönelik teknik bakım hizmeti veren şirketler; sivil havacılık mevzuatı kapsamında havalimanlarında yer hizmetleri yapmak üzere çalışma ruhsatı alan veya yetkilendirilen kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği statüsündeki kuruluşlar ile söz konusu kuruluşların kurdukları işletme ve şirketler ile doğrudan veya dolaylı olarak sermayelerinde en az %50 hisse oranına sahip olduğu ortaklıkların Türkiye’de yerleşik kişilerle döviz cinsinden veya dövize endeksli bedeller içeren gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmeleri haricindeki sözleşmeleri akdetmeleri mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/17). Yeni Tebliğ ile bu hususta bir değişiklik yapılmamıştır.

B. Kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin taraf olduğu sözleşmeler genel olarak (gayrimenkul satış ve kirası haricinde) yasak kapsamında değildir

Kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin taraf olduğu gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama dışında kalan sözleşmelerde, sözleşme bedelinin

ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/12). Yeni Tebliğ ile bu hususta bir değişiklik yapılmamıştır.

C. Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında akdedilen yüklenici sözleşmeleri genel olarak (gayrimenkul satış ve kirası ve iş sözleşmeleri haricinde) yasak kapsamında değildir

Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında olmak kaydıyla; yüklenicilerin üçüncü taraflarla akdedeceği gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmeleri dışında kalan sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür (İlk Tebliğ Madde 8/13). Yeni Tebliğ ile bu hususta temel bir değişiklik yapılmamış, yasak kapsamından faydalanacak taraflar açıklığa kavuşturulmuştur. Bu noktada belirtmek isteriz ki Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılan yorum uyarınca, İlk Tebliğ'in 8/12 ve 8/13 maddelerinde geçen "Kamu kurumu ve kuruluşları" tanımı; (i) 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun I, II, III ve IV sayılı cetvellerinde bahsedilen Kurum ve İdareler ile (ii) doğrudan ve dolaylı olarak en az %50'si bu kurum ve idarelere ait olan şirketleri kapsamaktadır. Dolayısıyla söz konusu kanunda sayılan devlet kurumlarının doğrudan ve dolaylı olarak en az %50'sine sahip oldukları şirketler de Tebliğ kapsamında "Kamu kurumu ve kuruluşları" olarak sayılacaktır.

D. İlk Tebliğ ile bankaların 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirdiği işlemler, yasak kapsamına alınmamıştı

Hazine ve Maliye Bakanlığının 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirdiği işlemlerle ilgili olarak bankaların taraf olduğu sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmasına izin verilmişti (İlk Tebliğ Madde 8/14). Yeni Tebliğ ile bu istisna kapsamı genişletilmiş ve artık 4749 sayılı Kamu Finansmanı Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilen işlemlere ilişkin olarak yapılan bütün sözleşmeler, bankaların taraf olduğu sözleşmelere ek olarak, istisna kapsamına alınmıştır (Yeni Tebliğ m. 8/17).

E. 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler kapsamında sermaye piyasası araçlarına ilişkin işlemler yasak kapsamında değildir

32 Sayılı Karar hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının (yabancı sermaye piyasası araçları ve depo sertifikaları ile yabancı yatırım fonu payları da dahil olmak üzere) döviz cinsinden oluşturulması, ihracı, alım satımı ve yapılan işlemlere ilişkin yükümlülüklerin döviz cinsinden kararlaştırılması mümkündür (Tebliğ Madde 8/15). Yeni Tebliğ ile bu hususta bir değişiklik yapılmamıştır.

VII. Sözleşme Bedelinin Tekrar Belirlenmesi

A. Yasak kapsamında olan tüm sözleşmelerin uyarlanması için süre ve dönüşüm kurunun belirlenmesi

Taraflar, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde yer alan bedelleri Karar'ın Geçici 8. maddesi kapsamında, Karar'ın yayınlanmasını takip eden otuz gün içinde (12 Ekim 2018 tarihine kadar) TL olarak yeniden belirlemek zorundadır (İlk Tebliğ Madde 8/23 ve 8/24).

Buna göre taraflar aralarında:

1. Mutabık kalırlarsa, dönüşüm kurunu veya sözleşmedeki Türk Lirası bedelleri kendileri belirleyecektir.

2. Mutabık kalamazlarsa, akdedilen sözleşmelerde (sözleşmenin hangi tarihte akdedildiğine bakılmaksızın) döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller, söz konusu bedellerin 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılarak hesaplanan TL cinsinden karşılığının 2/1/2018 tarihinden bedellerin yeniden belirlendiği tarihe kadar Türkiye İstatistik Kurumu'nun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir.

İlk Tebliğ ayrıca konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmelerine ilişkin ek bir düzenleme getirmiştir. 12.09.2018 tarihinden önce akdedilen konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmelerinde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller yukarıda belirtildiği şekilde iki yıllık süre için TL olarak belirlenecektir.

Bu kapsamda, konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmeleriyle ilgili döviz olarak belirlenen kira bedeli; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının 2/1/2018 tarihindeki efektif satış kuru kullanılarak Türk Lirasına çevrilip, kira bedelinin taraflarca Türk Lirasına çevirdikleri güne kadar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından söz konusu dönem için açıklanan toplam TÜFE değişim oranı dikkate alınarak belirlenecektir. Bu şekilde belirlenen kira bedeli, Türk Lirasına dönüşüm tarihinden kira sözleşmesi uyarınca belirlenen kira döneminin sonuna kadar geçerli olacaktır. Taraflar farklı bir artış oranında mutabık kalamazlarsa, sözleşmenin Türk Lirasına döndüğü tarih ile içinde buldukları kira döneminin son günü arasındaki süre için TÜİK tarafından söz konusu dönem için açıklanan toplam TÜFE değişim oranı dikkate alınarak arttırılacak ve 12 ay boyunca geçerli olacaktır. Söz konusu 12 aylık döneminin sonunda, taraflar farklı bir artış oranında mutabık kalamazlarsa, kira bedeli tamamlanan 12 aylık süre için TÜİK tarafından söz konusu dönem için açıklanan toplam TÜFE değişim oranı dikkate alınarak arttırılacaktır. Arttırılan kira bedeli, 12 aylık dönemin sonu ile sözleşmenin Türk Lirasına döndüğü tarihten itibaren 24 ayın son gününe denk gelen süre için geçerli olacaktır.